

AÇIK DERS MALZEMELERİ

OpenCourseWare

YAŞAM MODELİ

HEMŞİRELİK FAKÜLTESİ

PROF DR REVA BALCI AKPINAR

YAŞAM MODELİ

PROF.DR.REVA BALCI AKPINAR

MODEL NEDİR

Model bir mesleğin merkezinde yer alan ana kavramların ve bu kavramlar arasında kurulan mantıksal ilişkilerin şematik olarak açıklanmasıdır. Modeller bilimsel yöntem ile test edilebilir, kurama göre daha genel ve esnek anlatım biçimleridir. Modeller doğrudan gözlenemeyen kavramları anlamaya yardım eder ve kuramlar modeller aracılığıyla somutlanır

Kuram ve model kullanımının amacı girişimlerin geliştirilmesi ve test edilmesi sonuçlarının bilimsel bir çerçeve içinde açıklanmasını sağlamaktır

THE
ROPER
LOGAN
TIERNEY
MODEL OF
NURSING

Based on Activities of Living

Nancy Roper, Winifred Logan, Alison J. Tierney

Foreword by
Ann Marriner Toney

CHURCHILL
LIVINGSTONE
ELSEVIER

Nancy Roper

Winifred W. Logan

Alison J. Tierney

Yaşam

- Yaşam modeli, karmaşık bir olgu olan yaşamın başlıca özelliklerini belirleyerek, bireyin yaşamını oluşturan öğeler arasında var olan ilişkilerin tümünü kapsar.

- Yaşamın tüm karmaşalarını bir modelde toplamak imkansızdır.

ancak

- Yaşam modeli, karmaşık olan yaşamın ana özelliklerini tanımlamaya ve modelin farklı bileşikleri arasında ilişkiyi göstermeye çalışmaktadır

- Roper'in ilk çalışmaları fizyoloji, psikoloji ve hemşirelikle ilgili çeşitli görüşleri bir araya getirerek modelin temelini oluşturmaya yönelikti.
- Böylece tüm insanlardaki ortak özellikler belirlenecekti

BU MODELİN, HEMŞİRELER TARAFINDAN BENİMSENMESİNİN NEDENİ

- ❖ Bu model hemşirelik sürecinin özellikle veri toplama ve tanılama aşamalarında kolaylık sağlar.
- ❖ Hemşirelik süreci için uygun bir baz oluşturur
- ❖ GYA yalnızca hasta bireylere yönelik aktiviteler olmayıp, aynı zamanda sağlıklı kişiler için de geçerli olmasıdır

YAŞAM MODELİ BİRBİRİ İLE İLİŞKİLİ VE BİRBİRİNİ ETKİLEYEN BEŞ ANLAMLI BİLEŞENDEN OLUŞUR:

Günlük Yaşam
Aktiviteleri

Yaşam
süresi

Bağımlılık/Bağımsızlık
Durumu

GYA etkileyen
etmenler

Yaşamda
bireysellik

GÜNLÜK YAŞAM AKTİVİTELERİ

- GYA çok yönlü ve kapsamlıdır. Her bir aktivite diğeri ile bağlantılı ve ilişkili olarak düşünölmelidir

- Örneğin fiziksel bir gereksinim olarak başlayan yemek yeme daha sonraları sosyal bir özellik kazanmaktadır.
- Yemek sevgi, güven özdeşleşmenin sembolüne dönüşür.

- Kişi doyumaya ulaşmamış bir gereksinim yerine diğerini koyarak doyumaya ulaşmaya çalışır.
- rn, sevgi göremeyen bir kişi yemek yiyerek rahatlama deneyimi yařar.

ROPER VE ARKADAŞLARI GYA KAPSAMINDA 12 YAŞAMSAL AKTİVİTE SAPTAMIŞLARDIR.

Güvenli bir çevrenin sağlanması
ve sürdürülmesi

İletişim

Solunum

Yeme ve içme

Boşaltım

Kişisel temizlik ve giyim

Beden ısısının kontrolü

Hareket

Çalışma ve eğlenme

Cinsel yaşam

Uyku

Ölüm

GÜVENLİ BİR ÇEVRENİN SAĞLANMASI VE SÜRDÜRÜLMESİ

Bireyin canlı kalabilmesi ve diğer aktivitelerini gerçekleştirebilmesi için, güvenli bir çevrenin sağlanması hem hasta, hem de sağlıklı birey için büyük önem taşır.

Güvenli çevre terimi, hem fiziksel, hem ruhsal ve hem de sosyal yönden güvenli ortamı ifade eder. Biyolojik ve bedensel çevre anlamları da taşıyan önemli bir aktivitedir.

Bireyin enfeksiyona yatkınlığı (yaş, lökosit sayısı, ilaçlar , kötü beslenme vb), travma riskinin olması (yaş, duysal kayıplar, yaşam şekli vb), trafik kurallarına uyma, yangından korunma, mevsime uygun giysiler giyme güvenli çevre içinde değerlendirilir.

Hasta bireyde bu aktivite,

- Uygun tekniklerle hasta yatağının yapılması,
- Yatak takımlarının yıkanması,
- Ünitenin havalandırılması, aydınlatılması, ısıtılması, enfeksiyon kontrol önlemleri
- Hasta ünitesinin temizliği gibi, onun güvenliğini sağlayan bireysel bütünlüğüne zarar vermeyecek ve yarar sağlayacak türde girişimlerdir

İLETİŞİM

- İletişim, bireyin duygu, düşünce biçimindeki mesajını, sözel/sözsüz, dokunma gibi değişik yollar kullanarak diğer bir kişi/kişilere ulaştırmasıdır.

- İnsanın sosyal bir varlık olması, yaşadığı grup ve çevrede değişik yol ve yöntemlerle iletişim kurma gerekliliğini yaratır.
- Sağlıklı bir kişinin yaşamında bir gereklilik olan iletişim, yeni bir duruma ve yeni bir ortama uyumu söz konusu olan hastada çok önemli bir aktivite niteliğini taşır.
- Bu nedenle hemşirenin hastası ile tanıştığı an; iletişim yöntemini kararlaştırıp başlatacağı, korku ve endişelerini gidereceği önemli bir andır.

SOLUNUM

- Yaşam ile başlayıp, ölüm ile son bulan bir aktivitedir, tüm yaşamsal aktivitelerin gerçekleşmesi için varlığı zorunludur

BESLENME AKTİVİTESİ

- Bir bebek emme ve yutma yeteneđi ile doğar.
- Yemek yeme yaş, sosyokültürel faktörler ve ekonomik durum ile yakından ilgilidir

BOŞALTIM

- Bebekte biriken idrar ve dışkıyı refleks olarak dışarı atma görülür
- İstemli boşaltım yaşamın erken yıllarında gelişen bir dönüm noktasıdır
- Yeme içme kadar gerekli ve doğal olan bu aktivite gizli bir aktivite olarak benimsenmiştir

KİŞİSEL TEMİZLİK VE GİYİNME

- Temizlik ve iyi giyinme kültürlerin çoğunda takdir edilmiştir. “Kişisel temizlik” yıkanma teriminin yerine özellikle seçilmiştir.
- Çünkü yıkanmaya ilave olarak perine hijyeni, tırnak, saç ve ağız bakımı gibi aktiviteleri de kapsar

BEDEN ISISININ KONTROLÜ

- Doğumda ısı düzenleme sistemi iyi değildir. Ancak daha sonra vücut sıcaklığını dar bir aralıkta sürdürmeyi başarır.
- Hemşire hastanın beden sıcaklığını normal sınırlarda sürdürebilmesine yardımcı girişimler yapar

HAREKET

- Hareket aktivitesi insanların ayakta durmasını, oturmasını, yürümesini ve koşmasını sağlayan büyük kas gruplarının hareketini,
- el becerisi, yüz ifadesi, jestlerde ise küçük kas gruplarının hareketlerini kapsar

ÇALIŞMA VE EĞLENCE

- “Birinin işi diğèerinin eğlencesidir”
- İfadesi bu aktivitenin bireyler arasında çok farklı anlamlara geldiğini göstermektedir.
- Kişinin sağlığı üzerine çalışmanın ve dinlenmenin hem pozitif hem negatif etkileri vardır

CİNSELLİĞİ İFADE ETME

- Bireyin cinsiyeti döllenme ile belirlenir ve yaşam boyu kişilik ve davranışın önemli bir boyutu olarak etkilidir
- Kadınlık ve erkeklik yalnızca fiziksel görüntü ve kuvvet olarak yansımaz, aynı zamanda giyim stili, beden bilinci, iletişim şekli, rol, çalışma ve eğlence seçimlerine de yansır

UYKU

- Tüm canlıların aktivite ve uyku periyotları vardır.
- Yaş, alışkanlıklar, ortam, yaşamdaki değişiklikler uykuyu etkiler

ÖLÜM

- Bir aktivitemidir? Sorusu hemşireler için bir sorundur
- Ölüm süreci tüm yaşam aktivitelerini etkileyen yaşamı sonlandıran noktayı oluşturur
- Farklı kültür ve toplumlarda anlamı değişik olabilir.
- Ölmek üzere olan hastanın ve yakınlarının hemşirenin destekleyici yaklaşımına gereksinimleri vardır

- Yaşam aktivitelerinin sıralaması öncelik sıralamasını yansıtmaz. Çünkü duruma göre öncelik değişebilir
- Bu modeli benimseyen hemşire hastasını gözlerken kendine şu soruyu sormalıdır:
- “Hasta hangi yaşam aktivitesini yerine getiremiyor?”

YAŞAM SÜRESİ

Yaşam süresi GYA lerinin önemli bir parçasıdır.

Yaşam döllenme ile başlar
ölümle son bulur

İnsan yaşam içinde sürekli değişim içindedir ve yaşamının her döneminde fiziksel, psikolojik, sosyokültürel, çevresel, politik ve ekonomik gelişmelerden sürekli etkilenir

YAŞAM SÜRESİ

Döllenme

Ölüm

Yaşam çeşitli evrelere ayrılır

Doğum
öncesi

bebeklik

çocukluk

adölesan

erişkinlik

yaşlılık

BAĞIMLILIK BAĞIMSIZLIK DURUMU

Tam bağımlılık

Tam bağımsızlık

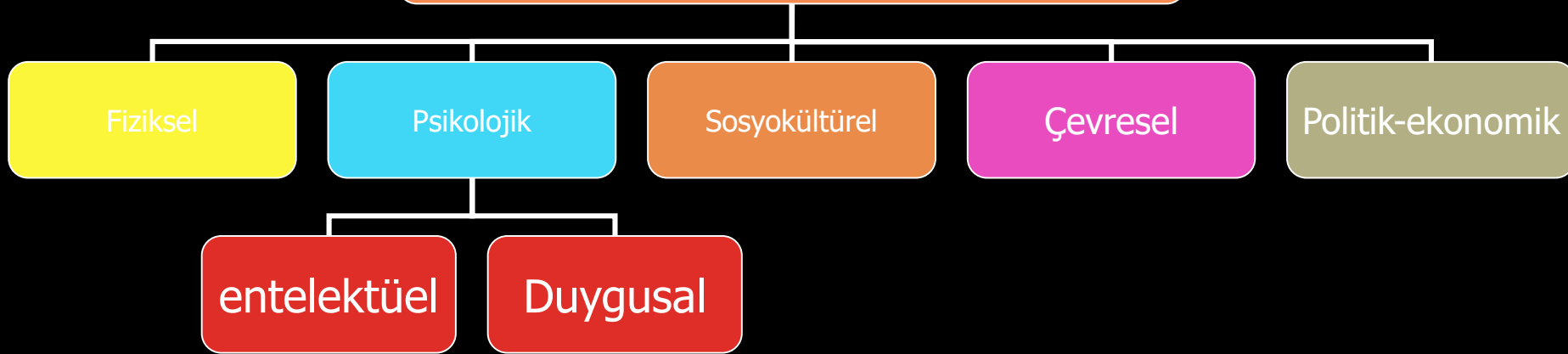
Büyüme ile birlikte bağımsızlığa geçiş olur
Anomalili bebekler ileri dönemlerde de bağımlı olabilirler

■ Hastalık ve kaza gibi durumlar bağımsızlıktan bağımlı duruma geçmeye neden olabilir

Bağımsızlık
Bağımlılık

Yaşlılık bağımlılığı arttırır

Yaşam aktivitelerini etkileyen faktörler

FİZİKSEL FAKTÖRLER

- Karanlık-güvenli çevre
- Gürültü- iletişim
- Oksijen azlığı-solunum
- Mide asit fazlalığı-beslenme...

PSİKOLOJİK FAKTÖRLER

- Anksiyete-güvenli çevre
- Korku-iletişim
- Stres-aşırı yeme
- Stres-konstipasyon

SOSYOKÜLTÜREL FAKTÖRLER

- Güvenli çevre-kundaklama, şiddet uygulama
- İletişim-giyim,düğün sünnet törenleri
- Şişmanlık-güzellik

ÇEVRESEL FAKTÖRLER

- Güvenli çevre-hijyen şartları, deprem bölgesi,
- İletişim-gürültü,
- Boşaltım-alt yapı hizmetleri,mahremiyeti sağlayan tuvalet

POLİTİK-EKONOMİK FAKTÖRLER

- Güvenli çevre-açlıktan, enfeksiyon hastalıklarından ,savaştan ölümler
- İletişim-Stres,ağır çalışma şartları,işsizlik
- Beslenme-hazır gıdalar, katkı maddeleri
- Hareket-oturarak çalışma, aktivite azlığı/çokluğu

YAŞAMDA BİREYSELLİK

Fiziksel
faktörler

Bağımlılık-
bağımsızlık
derecesi

Psikolojik
faktörler

Sosyokültüre
l faktörler

Çevresel
faktörler

BİR İNSANIN BİREYSELLİĞİ FARKLI YOLLARLA ORTAYA ÇIKAR

- Birey yaşam aktiviteleri hakkında

Ne bilir

Nasıl başarır

Nerede başarır

Ne zaman başarır

Neye inanır

“Eğer gözlem yapma alışkanlığı edinemiyorsanız hemşire olmaktan vazgeçmeniz yerinde olur”

Florence Nightingale